

Apostelen bestonden er officiële inrichtingen voor de opleiding van artsen, noch een klasse van personen die door of vanwege de overheid bevoegd verklaard waren tot uitoefening van de geneeskunde. Alle geneeskundigen waren toen wat we nu „kwakzalvers" noemen. En hun eenige aanbeveling moesten ze vinden in de uitkomsten van hun praktijk.

Al wat een christen ten deze leiden moet, is de heilige zelfliefde, die hem de verplichting oplegt, zijn eigen leven en 't leven der zijnen naar zijn vermogen te bewaren.

Daarin ligt voor hem opgesloten de plicht om bij ziekte niet alleen geneeskundige hulp te zoeken, maar ook de beste geneeskundige hulp die onder zijn bereik is.

Bij eigen onbekwaamheid om hier te oordeelen, zal hij wijs doen met een dankbaar gebruik te maken van de hulp die God hem beschikte in de door de Overheid gesanctioneerde bevoegdheidsverklaring van wetenschappelijke inrichtingen voor de opleiding van geneeskundigen. Daarom zal hij, in 't besef van zijn verantwoordelijkheid, zeker in de eerste plaats hulp zoeken bij een gediplomeerd arts.

Doch niets verbiedt hem, om, als hij bij de officiële geneeskunde geen baat vindt, zich te wenden tot een niet-gestudeerde, die, blijkens de ervaring, de natuurlijke gave van God ontving om bepaalde ziekten te onderscheiden en dienstige geneesmiddelen daartegen te geven.

Natuurlijk is hier de grootste voorzichtigheid noodig.

't Is onverantwoordelijk zijn gezondheid, zijn leven — de kostelijkste van alle tijdelijke gaven Gods — menschenlikerwijs gesproken, te leggen in de handen van den eersten den besten kwakzalver. De ervaring moet dan wel, naar 't getuigenis van betrouwbare personen, zeer evident hebben bewezen, dat de persoon tot wien men zich wendt, inderdaad bezit wat men bij hem veronderstelt.

En dan heeft een christen er verder ook wel op toe te zien, dat hij geen heil zoekt bij z.g.n. occulte krachten, waarvan hij niet in staat is oorsprong en werking te onderscheiden.

Doch, zoo aan deze voorwaarden voldaan is, zouden we niet weten, waarom een christen, in geval van nood, geen gebruik zou maken van gaven, die God ontegenzeggelijk buiten den weg van de gewone medische studie schenkt.

V.

F.

LITERATUUR EN KUNST

Nawijjsbaarheid in romans.

Een dezer dagen ontving ik uit den kring van onze lezers een brief, die een kwestie aanroert, belangrijk genoeg, om er een afzonderlijk artikel aan te wijden.

Kort en zakelijk gesteld is die kwestie deze: Herhaaldelijk komt het voor, dat in romans nawijjsbare gebeurtenissen worden behandeld, gebeurtenissen van min of meer recenten datum, die in een bepaalde plaats en in een bepaalde kring zich hebben afgespeeld. Wel worden dan de namen gefingeerd en soms ook in de omstandigheden en de locale verhoudingen eenige wijzigingen gebracht, maar voor hen, die ter plaatse bekend zijn en van de gebeurtenissen op de hoogte, is het

verhaalde duidelijk te herkennen en ook zijn de personen, die optreden, uit het fictieve beeld gemakkelijk te realiseren.

De vraag, die bij een dergelijke situatie natuurlijk zich opdringt is dan: hoe moeten we daarover oordeelen? Mijn correspondent die desbetreffende mededeelingen doet, stelt de vraag alszoodanig niet, maar ze is toch wel de achtergrond van zijn schrijven en inderdaad ook de kern van de kwestie.

Laat ik beginnen met te zeggen, dat de nawijjsbaarheid in den roman niet nieuw en niet zeldzaam is. In de niet-christelijke, zoowel als in de christelijke romans en verhalen, werd en wordt ze gevonden en ze is al meer dan eens aanleiding geweest tot onverklaarlijk geschrijf. Vooral omdat zulke, aan een onmiddellijke realiteit ontleende stof dikwijls den roman als werkelijkheidsverbeelding ten goede komt, en deze als welgeslaagde roman de aandacht trekt van publiek en critiek, ontstaat in zoo'n geval bij de „ingewijden" begrijpelijke geprikkeldheid, die soms ver-reikende consequenties heeft en heeft gehad. Meer dan één voorbeeld daarvan is uit de literatuur-geschiedenis van de laatste 50 jaar aan te wijzen.

Deze historiciteit van de kwestie, als ik het zoo zeggen mag, heeft ons wel iets geleerd. Dit namelijk, dat, zoo ergens, dan hier voorzichtigheid in het oordeelen geboden is. Ten slotte liggen aan iederen roman suggesties uit de werkelijkheid ten grondslag en is er altijd wel een of ander element, waarin men nawijjsbare trekken vermoeden kan. Zelfs is congruentie met de werkelijkheid in den roman een deugd en voorwaarde voor literaire betoekenis. Het is dus altijd zaak, dat men, alvorens te spreken over nawijjsbaarheid, strekking en bedoeling in hun precisie tracht te doorgroeven. Want — en hier klemt de zaak — deze kwestie raakt de integriteit van den Auteur. (Ik kom daar straks op terug.)

Intusschen is het uitgangspunt van dit artikel de situatie, dat men met recht die, afkeurens-waardige, nawijjsbaarheid heeft geconstateerd en gaat het in ons verband dus om het niet twijfelachtige geval. En dan meen ik, dat het een euvel en zelfs een groot euvel is. En dat op verschillende gronden.

In de eerste plaats een euvel door het karakter van den roman. De roman is de vereeniging van werkelijkheid en fantasie, of anders, is de literatuurvorm, die aan den Auteur ruimte laat fantasie door de werkelijkheid te mengen, een „verzonnen" wending aan eenig gebeuren te geven, een zelf-gesponnen motief-draad door dat gebeuren te trekken. De roman is, zooals een der jongere essayisten uit De Vrije-Bladen kring schreef, „een persoonlijk benaderen van een gegeven werkelijkheid", dat wil zeggen, een persoonlijk naderen tot eenig levensverschijnsel. Er ligt dus altijd iets individueels in, en, naarmate de roman als kunstwerk beter is, en dus het emotionele sterker, leidt dat individueels te spoediger tot persoonlijke inslag en persoonlijk gekleurde voorstelling. En is dan de stof nawijjsbaar en zijn de personen te herkennen, dan is een pijnlijke indiscretie bijna onvermijdelijk.

Hier sluit zich dadelijk het tweede argument bij aan. Omdat een roman niet slechts gebeuren beschrijft, maar ook de psyche van dat gebeuren ontleedt, omdat de roman achter woorden en daden en handelingen doet zien en dus ook over het innerlijk van de figuren, over de wereld van hun intimiteit een beeld geeft, wordt die indiscretie heel licht een diep-wondende bejegening. De lezer die de nawijjsbaarheid constateert, kan

tijd nauwelijks gesproken kan worden. Om in 3 jaar het M.U.L.O.-diploma te halen, moet aangepakt worden. Een schoolhoofd schreef mij zelfs, dat daar de leerlingen alleen des Zondags vrij hebben. Arme jongens en meisjes, die in hun frissche jeugd-jaren reeds zoo afgejakkerd worden! Maar als dit metterdaad zoo is, is het met de school zelve ook niet in orde. Helaas, zal het huiswerk nog wel tot in lengte van dagen een noodzakelijk kwaad blijven.

Ze bezwaren met het oog op de toewijding tot de schooltaak. Bij vele knapen en meisjes komt de schoolarbeid achter te staan bij den jeugdarbeid. De Vereeniging vervult het hoofd en het hart. Zijn er enkelen, die in het jeugdwerk ontspanning vinden voor hun leeren, voor de moesten is het jeugdwerk van zoo groote beteekenis, dat hun leeren er als iets ondergeschikt tegenover staat.

Vooral allerlei zaken, die bij de Vereeniging behoren, brengen daarbij de schooltaak in ge-drang. Mededeelingen, zoo schreef mij een hoofd, als: „ik kon mijn huiswerk niet maken; we hadden jaarfeest van onze Vereeniging of van onze club", of ook: „we hebben van-avond propaganda-vergadering", die met andere te vermeerderen zijn, zijn niet in het belang der studie. Gelukkig, dat een jaarfeest maar éénmaal per jaar plaatsvindt. Maar het is toch al heel gortig, wat een hoofd van een centrumplaats mededeelt. „Hier is een Christelijke Gymnastiekvereniging, die éénmaal per jaar op twee avonden achter elkaar een uitvoering geeft. Dan gaan de jeugdige deelnemers veel te laat naar bed. Den anderen dag zitten ze op school te slapen

niet precies aanwijzen, waar de schrijversfantasie over de werkelijkheid heenschuift, kan waarheid und dichting niet tot hun juiste proporties terugbrengen en wordt daardoor over de betrokken figuur ingelicht op een wijze, die voor diens persoon en karakter funest is. (Ik stel hier nu natuurlijk het geval, dat onaangename en ongunstige effecten worden geteekend. Het andere, dat een te herkennen persoon of een te realiseren verhouding ideaaliscert, kan uiteraard geen wondende bejegening zijn: het schaaft trouwens ook nooit een reputatie). Want, juist als dan de schrijvers-emotie door het boek trilt krijgt het, misschien door den Schrijver niet zoo scherp gevoeld en bedoeld, maar voor den gesuggereerde lezer onbetwistbaar, het karakter van „cronique scandaleuze".

En dat brengt het derde argument naar voren: de aldus tentoongestelde persoon kan zich niet verdedigen. Hij is niet bij name genoemd, hij is ook niet gefotografeerd, hij is alleen maar aangewezen, zonder dat hij juridisch recht heeft zich de aangewezen te noemen. Bovendien is hij publiek „besproken", zonder dat hem een publiek verweermiddel ten dienste staat: hij mist den grond zich te verdedigen of van eenigen blaam te zuiveren, omdat geen directe aanval op hem is gedaan. De ficties, de wijzigingen die in den roman, krachtens zijn karakter, rechtmatig zijn, ontnemen hem alle recht van spreken.

Deze drie belangrijke, gradueel wel verschillende, maar in wezen even zwaarwegende gronden, maken de nawijjsbaarheid in den roman tot een ernstig euvel.

Een ernstig euvel, omdat het is van moreelen aard. Het tast karakter, persoonlijkheid, sfeer, milieu aan. En wel in het bijzonder is het in het christelijke boek een euvel, omdat het daar ingrijpt ook in de geestelijke gesteldheid, in de naar God gekeerde zijde van het menschenleven.

Maar — en hier kom ik nu terug op wat ik boven zeide — de terugslag van dit euvel treft niet allereerst het boek, maar treft den Auteur.

Het boek kan, voor den niet-ingewijde, die dus niets van de nawijjsbaarheid ziet of merkt, door de schrijversqualiteiten van den Auteur een boeiend, levens-werkelijk geheel zijn. Het „Zoo zijn er", zal scherp en onmiddellijk voor zijn geestes-oog komen te staan — juist omdat er realiteit is — en dat te constateeren zal hem met het volste recht het boek goed doen noemen. Objectief gesproken is zoo'n boek ook goed. Want al de fantasie-elementen niet logisch aansloten bij of voortvloeden uit de realiteit, zouden ze storende toevalligheden zijn, die den lezer zeker niet zouden ontgaan. En met recht zullen publiek en critiek, die het boek ontvangen zooals het daar ligt, hun waardeering ervoor uitspreken.

Ik zeg dit laatste, omdat naderhand, als allerlei bijzonderheden bekend worden, dikwijls met name aan de critiek haar ojuiste voorlichting verweten wordt. Daarvan kent de literatuur-geschiedenis der laatste decennien onderscheiden voorbeelden. Den recensent, die het boek heeft beoordeeld zooals het als boek is, kan nooit de blaam treffen, dat hij die nawijjsbaarheid niet heeft gegispt, want hij is geen rechercheur en heeft niet naar mogelijke nevenbedoelingen of zelfs onbedoelde charges te vorsch. Zelfs mag hij, als hij daartoe uit anderen hoofde geen aanleiding heeft, niet de mogelijkheid van „cronique scandaleuze" veronderstellen. Hij heeft objectief zich in te stellen op wat hem wordt voorgelegd en een objectief verslag daarvan te geven. Hij mag wel meten naar den maatstaf zijner overtuiging, die — uit hoofde van

en is het werk niet in orde. Een ander voorbeeld. Een paar jongens uit de U.L.O.-klas hadden Vrijdagsavonds propagandavond van hun Knapen-vergadering. Om half twaalf naar bed. Den volgende Vrijdagavond was er jaarvergadering van de Meisjesvereniging, waarvan de zusters dier jongens lid waren. De huisgenooten mochten ook komen. Om half drie naar bed. Precies een week later was er een bazar voor een Christelijke Fröbelschool. De beide jongens er heen, want de ouders zaten in het Bestuur. Om 11 uur naar huis. U behoef niet te vragen, wat er op drie achtereenvolgende Zaterdagen van het werk is terechtgekomen en hoe funest het is, dat steeds dezelfde vakken er onder leden. Wat zullen wij tot deze dingen zeggen? Allereerst, dat er onder de jongeren Vereenigingsmaniakken zijn, die van de één vergadering naar de andere loopen. Zulke exemplaren zijn er helaas ook nog wel onder mannen met een gevestigde positie. En ten tweede, dat hier de schuld niet ligt bij de Knapenvergadering of bij de Meisjesvereniging, die maar eens per jaar een jaarfeest hebben, noch bij de bazar van de Fröbelschool, die wel niet jaarlijks zal georganiseerd worden, maar dat de schuld ligt bij de OUDERS dezer jongens, die zulke dingen toelateen, ja soms in de hand werken. Zij zijn de verantwoordelijke personen.

Wij kunnen in het algemeen geen gevaren zien voor de School in haar hogere leerjaren, wanneer haar leerlingen lid zijn eener Knapen- of Meisjesvergadering, die namelijk de geestelijk-zedelijke vorming beoogt. De vergaderingen wor-

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELIJKE SCHETSEN

Het Contact tusssen de School in haar hogere leerjaren en de Jeugdbeweging.

IV.

Thans komt de vraag aan de orde: bestaan er van de schoolzijde bijzondere bezwaren, die een nader contact met de Jeugdbeweging in den weg staan?

Hier gaan de meeningen der eerstbetrokkenen bij deze vragen, der hoofden onzer Christelijke scholen, die mijn vragen in deze zaak beantwoord hebben, een 50-tal, uiteen.

Laat ons eerst mogen nagaan de opinie der categorie, die van oordeel zijn, dat gewichtige bezwaren het lidmaatschap der Knapen- en Meisjesvergaderingen van hen, die in de hogere leerjaren der School nog plaatsnemen, drukken. Deze bezwaren laten zich aldus indeelen:

1e bezwaren met het oog op den tijd voor het huiswerk, dat de leerlingen van school medekregen. Helaas, het is waar voor sommige scholen, vooral voor de M. U. L. O., wat een hoofd eener dergelijke School mij schreef: „De leerlingen van 12—15 jaar hebben nog geen 8-urigen werkdag". De inrichting van de examens is van dien aard, dat veel huiswerk moet worden opgegeven, zoodat op sommige scholen van vrijen